

KOBİ'lerin Türk Ekonomisine Etkileri

Zerrin ÖZBEK*

Günümüzde KOBİ'ler, küreselleşmenin yarattığı şiddetli rekabet ortamında ulusal ekonomilerin gelişmesi ve korunması bakımından önemli bir işlev üstlenmektedirler. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde KOBİ'ler, işsizliğin azaltılması ve yeni istihdam alanlarının yaratılmasında oynadıkları rolleri, dengeli ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması ve sürdürülmesine yaptıkları olumlu katkıları ve piyasa koşullarında meydana gelen değişimlere hızlı uyum sağlayabilen esnek üretim yapısına sahip olmaları itibarıyla etkili bir rol oynamaktadırlar. Bunun yanı sıra, taşıdıkları yerellik ve orta sınıfı güçlendirme gibi nitelikleri, KOBİ'leri sosyal açıdan da önemli kılmaktadır.

Ülkemizde Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ), 0-249 çalışanı olan işletmelerdir. 18 Kasım 2005 tarih ve 25997 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ve 18 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe giren “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik”le getirilen yeni KOBİ tanımı ile Ülkemizde kullanılan muhtelif KOBİ tanımları yerine ortak bir KOBİ tanımının Avrupa Birliği düzenlemelerine uygun bir şekilde hazırlanması sağlanmış ve tüm kurum ve kuruluşlar için tek bir tanım getirilmiştir. Yeni KOBİ tanımı ile çalışan sayısı esas alınırken mali bilanço değeri, yıllık net satış hasılatı, aidiyet gibi kriterler de bir işletmenin tanımlanmasında dikkate alınmaya başlanmıştır.

KOBİ Tanımı Yönetmeliğine Göre İşletmelerin Sınıflandırılması (Tablo1)

(Tüm Sektörler İtibarıyla)

Çalışan Sayısı	Ölçek	Mali Bilanço (YTL)	Yıllık Net Satış Hasılatı (YTL)
0-9	Mikro	1.000.000	1.000.000
10-49	Küçük	5.000.000	5.000.000
50-249	Orta	25.000.000	25.000.000
≥250	Büyük	≥25.000.000	≥25.000.000

Kaynak: KOBİ Tanımı Yönetmeliği, 2005

(*) Şube Müdürü, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, AB Koordinasyon Genel Müdürlüğü.

Bu çerçevede, Türkiye'de TÜİK 2002 verilerine göre **1,858,191** işletme bulunmaktadır ve KOBİ niteliğindeki (0-249 çalışanı olan işletme) işletmelerin sayısı ise **1.856.340** civarındadır.

Küçük ve orta boy işletmeler (mikro işletmeler ile küçük ve orta boy işletmeler birlikte) tüm işletmelerin %99.6'sını oluşturmaktadırlar. Ülkemizde KOBİ'lerle ilgili en dikkat çekici husus, 10'dan az kişi istihdam eden mikro işletmelerin hizmet ve imalat sanayi olmak üzere tüm KOBİ'lerin %96'sını teşkil etmesidir (2002). Küçük ve orta boy işletmelerin payı ise %3.6 olarak tespit edilmiştir.

İşletmelerin sektörel dağılımlarına bakıldığında en büyük payı %85 ile hizmet sektöründeki işletmeler oluşturmaktadır. Hizmet sektöründeki en büyük payı ise ticaret sektörü (toptan ve perakende satış) almakta, bu sektörü, ulaştırma-haberleşme ve otel ve lokantalar sektörleri takip etmektedir. İmalat sanayi işletmelerinin toplam işletmeler içindeki payı ise %15'tir.

Ülkemizde KOBİ'lerin Katma Değer ve İstihdamdaki Payları (%) (Tablo2)

	Katmadeğer Payı	İstihdam Payı
Büyük İşletmeler (> 250 kişi)	73	23
KOBİ'ler (Mikro İşletmeler Dışındakiler)	19	43
Mikro İşletmeler <10 kişi	8	34

Kaynak: TÜİK

Tablo 2'den de görüleceği üzere KOBİ'ler toplam istihdamın %77'sini ve katma değerinin %27'sini oluşturmaktadırlar. İstihdam verileri, KOBİ'lerin sosyal alandaki etkilerini çok açık olarak göstermektedir. KOBİ'lerin büyük bir bölümünü oluşturmalarına karşın mikro ölçekli işletmeler, katma değerinin ancak %8'ini teşkil etmektedirler. İstihdamdaki payları %34'tür. Küçük ve Orta Boy işletmelerce (10-49) yaratılan katma değer %19'dur.

KOBİ'lerin toplam ihracat içindeki payları yıllar itibariyle değişiklik göstermekle birlikte ortalama %10 civarında gerçekleşmektedir.

Entegrasyon sürecinde olduğumuz, Avrupa Birliği'ndeki KOBİ'ler ile karşılaştırıldığında AB'deki KOBİ'lerin yaklaşık 2 kat daha fazla katma değer ürettikleri görülmektedir. EUROSTAT 2002 verilerine göre, AB'de 250'den fazla çalışanı olan büyük

işletmelerde yaratılan katma değer %40.3 iken, mikro işletmelerin payı %20.8, küçük ve orta ölçekli firmaların payı ise %38.9'dur. KOBİ niteliğindeki firmaların yarattığı toplam katma değer %59.7 civarındadır. AB'deki işletmelerin çalışan sayısına göre dağılımda, büyük şirketlerin payı %33.1, mikro ölçeklilerin %27.8, küçük ve orta ölçeklilerin ise %38.9'dur. AB KOBİ'lerinin ihracat oranları ise yaklaşık % 41'dir.

Avrupa Birliği'nde KOBİ'lerin Katma Değer ve İstihdamdaki Payları (%) (Tablo3)

	Katmadeğer Payı	İstihdam Payı
Büyük İşletmeler (> 250 kişi)	40.3	33.1
KOBİ'ler (Mikro İşletmeler Dışındakiler)	38.9	38.9
Mikro İşletmeler <10 kişi	20.8	27.8

Kaynak: TÜİK

Ülkemizdeki KOBİ'lerin %15'ini imalat sanayindeki işletmeler teşkil etmektedir ve TÜİK 2002 Yılı Sanayi Sayımı verilerine göre imalat sektöründe 272.482 adet işletme mevcuttur (Tablo 4). İmalat sanayindeki işletmelerin 245.789'unu mikro ölçekli işletmeler (10'dan az çalışanı olan) oluşturmaktadırlar. Ölçeklerine göre dağılımlarına bakıldığında, mikro ölçekli olarak tanımlanan 1 ila 9 kişi çalıştıran işletmelerin, toplam işletmelerin %90,2'sini oluşturarak, en yüksek paya sahip oldukları görülmektedir. İmalat sanayindeki KOBİ'lerin ortalama büyüklükleri 4.8 kişi ile nispeten küçüktür.

İmalat Sanayi Sektöründe Faaliyette Bulunan İşletmelerin Büyüklüklerine Göre Dağılımı (Tablo 4)

Çalışan Sayısı	İşletme Sayısı	%	İstihdam	%
1-9	245.789	90.2	588.317	27
10-49	21.236	7.8	444.694	20.3
50-150	3 499	1.3	298. 009	13.6
151-250	875	0.3	168.317	7. 7
250+	1083	0.4	683.949	31.4
Toplam	272.482	100.00	2.183. 286	100.00

Kaynak:TÜİK(2002)

İmalat sanayi sektöründe, mikro ölçekli işletmeler %90.2, küçük ölçekli işletmeler %7,8, orta ölçekli işletmeler (çalışan sayısı 50-249) 1,6 olmak üzere KOBİ'lerin payı %99,6 dır. Büyük işletmeler % 0.4 paya sahiptir (Tablo 4).

İmalat Sanayindeki işletme sayısı, üretim ve istihdam payları (Tablo 5)

	Katma değer Payı	İstihdam Payı
Büyük İşletmeler (> 250 kişi)	66	31
KOBİ'ler (Mikro İşletmeler Dışındakiler)	28	42
Mikro İşletmeler <10 kişi	6	27

Kaynak: TÜİK 2002 Büyük firmalar burada 150'den fazla çalışanı olan işletmeleri kapsamaktadır.

İmalat Sanayinde KOBİ'ler toplam istihdamın %69'unu sağlamakta (Tablo 5), toplam katma değer %34'ü bu işletmelerce yaratılmaktadır (Tablo 5).

KOBİ'lerin ihracat kapasitelerine bakıldığında, KOSGEB'in ülke genelinde 50.000 firmayı kapsayacak şekilde yaptığı saha çalışmasına göre; firmaların ancak %35'i ihracat yapabilmektedir. Kaynakların yetersizliği ve bilgi eksikliği ihracatın önündeki en önemli engellerdir.

KOBİ'ler Türk iş dünyasının en dinamik bölümünü teşkil etmektedirler ve hizmet ve imalat sektörlerinin hemen hemen tüm alanlarında faaliyet göstermektedirler. Tekstil, giyim, metal işleme, makine, gıda, plastik ve kauçuk ürünleri imalatı ve mobilya alanları en fazla faaliyet gösterilen sektörlerdir. Yoğun olarak KOBİ'lerin bulunduğu iller, İstanbul, İzmir, Bursa, Denizli, Gaziantep, Kayseri ve Eskişehir'dir. Mikro ölçekli işletmeler ise daha ziyade tarım, giyim, gıda, perakende ticaret, ulaştırma ve inşaat sektörlerindedir. Daha çok emek yoğun faaliyet gösteren işletmeleri kapsayan mikro ölçekli işletmeler genellikle aile işletmeleri olup en büyük zaafı, zayıf insan gücü kapasiteleridir.

Taşıdıkları önem dolayısıyla başta gelişmiş ülkeler olmak üzere bütün ülkeler, KOBİ'lerin doğması, büyümesi, gelişmesi ve korunması için uygun ortamı hazırlayacak politikalar geliştirmekte ve uygulamaktadır. Ülkemizde de KOBİ'lerimizin rekabet edebilirliklerinin arttırılmasına yönelik hususlar temel politika metinlerimizde yer almakta ve muhtelif destek mekanizmaları oluşturulmaktadır.

Ülkemizdeki Küçük ve orta boy işletmeler (KOBİ) özellikle, 1996'da başlayan Gümrük Birliği ile yoğun bir rekabet ortamına girmiştir. Ayrıca, artan küreselleşme ve Asya ülkelerinin rekabet baskısı, imalat sanayi işletmelerinin rekabet edebilirliğini artırmaya yönelik farklı politika açılımlarını gerekli kılmıştır.

Bu çerçevede, 2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, gelişme eksenlerinden biri olarak ülkenin rekabet gücünün artırılması belirlenmiştir. Bu hedefi gerçekleştirebilmek için "Plan, KOBİ'lerimizin, AB rekabet ortamına uyum sağlayabilmesi ve rekabet edebilirliklerinin artırılması için vazgeçilmez yapısal araç olarak Ar-Ge harcamalarının artırılması ve inovasyona odaklanmaktadır. Plan döneminde, KOBİ'lere destek ve hizmet sağlayan kamu ve özel sektör kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin destek ve hizmet kapasiteleri ile aralarındaki işbirliği ve koordinasyonun artırılması, KOBİ politikalarının en geniş katılımı ve geleceğe dönük perspektifle sağlıklı biçimde oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve etkilerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

İşletme sayısı, istihdam, yarattıkları katma değer ve imalat sanayindeki önemleri itibarıyla Türk ekonomisinin belkemiğini oluşturan KOBİ'lerin desteklenmesi için 9.Kalkınma Planının ilk üç yıllık bölümünde uygulanmak üzere, Plan önceliklerini, ülkemizin son ekonomik gelişmelerini ve 2002 Maribor Zirvesi ile dahil olduğumuz Küçük İşletmeler için Avrupa Şartı ile AB müzakere sürecini dikkate alarak 2007-2009 yıllarını kapsayan KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, 2003 yılında hazırlanan KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı revize edilerek, hazırlanmış ve Yüksek Planlama Kurulunun 04 Mayıs 2007 tarih ve 2007/25 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

KOBİ Stratejisi ve Eylem Planında, yürütülecek olan faaliyetler ile ilgili olarak, KOBİ'leri geliştirmeye ve desteklemeye yönelik 5 adet "Strateji Alanı" tespit edilmiştir. Strateji metninde, her bir strateji alanı için temel sorun alanları, geliştirilmesi gereken hususlar, hedefler, öncelikler ve politikalar belirtilmiştir.

KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı'ndaki "Strateji Alanları";

- Girişimciliğin Geliştirilmesi,
- İşletme Geliştirme,
- KOBİ'lerin Uluslararası Pazarlarla Bütünleştirilmesi,
- İş Ortamının İyileştirilmesi,
- Teknoloji ve Yenilikçilik Kapasitesinin Geliştirilmesidir.

KOBİ Stratejisi ve Eylem Planındaki çalışmaların genel yönlendirmesi Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Müsteşarı başkanlığında ilgili kuruluşlardan oluşan “Yönlendirme Komitesi”, koordinasyon ve uygulaması ise Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından yürütülmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı hedefleri kapsamında yer alan, KOBİ'lerin teknoloji ve inovasyon bakımından desteklenmeleri alanındaki en önemli araçlardan birisi Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin kurulması olup bu alandaki çalışmalara büyük önem verilmektedir. Araştırma faaliyetleri ve işletmelerin ihtiyaçları arasında köprü oluşturmaya yardım etmek için kurulan bu bölgeler, KOBİ'ler ve teknoloji alanında hizmet sağlayıcılar arasında bağlantı kurulmasına yardımcı olmakta ayrıca, üniversitelerin içinde kurulmuş olan teknoloji Geliştirme Bölgeleri, üniversitelerin imkanlarından yararlanılmasına imkan sağlamaktadır. Ülkemizde 30 adet Teknoloji Geliştirme Bölgesi mevcuttur. Bunların 18'i faaliyete geçmiş bulunmaktadır. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde, arazi, altyapı ve idari bina inşaatına finansman desteği sağlanmaktadır. Bunların yanı sıra 2014 yılına kadar uygulanacak olan vergi muafiyetleri ve teşvikler bulunmaktadır. Faaliyete geçmiş olan Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde 2007 yılında sayıları 700 olan firmaların %99'unu KOBİ'ler oluşturmaktadır. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde 2008 yılı itibariyle sayıları toplam 876'ya ulaşmış olan firmaların yine büyük bir bölümünü KOBİ'ler teşkil etmektedir.

Öte yandan, Ülkemizin teknoloji ve yenilikçilik düzeyinin yükseltilmesini teminen Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yürüttüğü kısa adı San-Tez Programı olan “Sanayi Tezleri Projelerini Destekleme Programı” bulunmaktadır. 2006 yılında başlatılan program kapsamında, San-Tez projelerinin gerçekleştirilmesi için gereken bütçenin %75'i Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. Program sayesinde akademik bilgi, sanayinin ihtiyaçları doğrultusunda ticarileştirilmekte, yüksek katma değerli teknolojik ürünlere dönüştürülmekte, sanayimizin ve KOBİ'lerimizin problemleri üniversitelerle işbirliği yapmaları sağlanarak çözümlenmeye çalışılmakta ve ülkemiz sanayinin rekabet edebilirliği arttırılmaktadır.

İmalat sanayindeki KOBİ'leri desteklemek amacı ile kurulmuş olan Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), ülke çapına yayılmış merkezleri ile KOBİ'lere; rekabet gücünün artırılması, dünya pazarlarına açılma, teknoloji üretimi ve/veya yeni teknolojilerin kullanılması, insan kaynaklarının geliştirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılarak e-iş dünyasında yer alınması gibi konularda hizmet sunmaktadır. Bu çerçevede 35 İşletme Geliştirme Merkezi,

20 Teknoloji Geliştirme Merkezi (TEKMER), 7 duvarsız teknoloji inkübatorü hizmet vermektedir. Ayrıca işletmelere verilmekte olan hizmet ve desteklerin bölgesel düzeyde daha da yaygınlaştırılması amacı ile 2004 yılı itibariyle “Sinerji Odakları” kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine başlanmış olup halen 76 sinerji odağı bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, KOSGEB koordinatörlüğünde kurulan ve sayıları 16’ya ulaşmış olan İŞGEM (İş Geliştirme Merkezleri)’lerde KOBİ’lere, mülkiyet hakkı yerel ya da özel tüzel kişilere ait olan üretim alanlarıyla birlikte ortak kullanıma yönelik makine ve ekipman, sekreteryaya, iş geliştirmeye yönelik eğitim, danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sağlanmaktadır. İŞGEM’ler Türkiye’de bir yerel kalkınma ve girişimcilik geliştirme modeli olarak desteklenmektedir

Ülkemizde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı kontrolü, denetimi ve desteğinde, imalat sanayi sektörüne önemli bir altyapı ve yatırım ortamı sunan, çevre yönetim sistemleri ve atık su arıtma tesisleri ile sanayileşmenin çevreye verdiği olumsuz etkileri kontrol altına alan, şehirleşmeyi ve planlı sanayileşmeyi destekleyen Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Küçük Sanayi Siteleri (KSS) kurulmaktadır. Türkiye’de imalat sanayi sektöründe faaliyette bulunan işletmelerin hemen hemen yarısı OSB ve KSS’lerde üretimlerine devam etmektedirler. Türkiye genelinde 2008 Yılı itibariyle tam olarak faaliyete geçen 107 OSB ve 416 KSS bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen hizmetlerin yanı sıra, KOBİ’lerin en iyi şekilde desteklenebilmesi için Avrupa Birliği’nin dünyanın rekabet gücü en yüksek, dinamik, bilgi tabanlı ekonomisi olma hedefi doğrultusunda kabul ettiği KOBİ programlarına da Ülkemizce katılım sağlanmaktadır.

Avrupa Birliği’nde işletmelerin ve özellikle KOBİ’lerin rekabet edebilirliğini artırmak, yenilikçiliği ve yenilikçi KOBİ’leri desteklemek, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmek, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın kullanımını gerçekleştirmek amacıyla çeşitli destek programlarını tek bir çerçeve altında toplayan “Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (CIP-Competitiveness and Innovation Programme)” 2007-2013 yılları arasında uygulanmak üzere yürürlüğe konulmuştur.

Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı’nın 1. bileşeni olan ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın Ülke koordinatörü olduğu Girişimcilik ve Yenilik Programı (EIP);

- Mali Araçlar ,
- Yenilik (Inovasyon) projeleri,
- İş ve Yenilik Destek Ağları- KOBİ Destek Merkezleri (Enterprise Europe Network) ve
- KOBİ politikaları geliştirme ve uygulama tedbirleri

olmak üzere dört temel kalemde oluşmaktadır.

Mali Araçlar kapsamında kredi kefaleti ve girişim sermayesi destekleri öne çıkmaktayken, Inovasyon Projeleri muhtelif sektörlerde Avrupa Komisyonu'nun belirlediği çalışma programı çerçevesinde proje çağrılarında çıkılarak yapılmaktadır. İş ve Yenilik Destek Ağları (Enterprise Europe Network) kapsamında geçmiş dönemdeki "Avrupa Bilgi Merkezleri (Euro Info Center)" ve "Yenilik Aktarım Merkezlerinin (Innovation Relay Center)" tek bir çatı altında toplanmasıyla yeni bir Ağ oluşturulmuştur.

Girişimcilik ve Yenilik Programına ülkemizin katılımına dair Mutabakat Zaptı Avrupa Komisyonu ile 12 Şubat 2008'de Brüksel'de imzalanmıştır. "Mutabakat Zaptı'nın Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı" Mayıs 2008 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na gönderilmiştir. Süreç halen devam etmektedir. Söz konusu Kanun Tasarısının onaylanmasını müteakip KOBİ'lerimiz, Girişimcilik ve Yenilik Programı (EIP)'nin faaliyetlerinden ve desteklerinden yararlanmaya başlayacaklardır.

Bunların yanı sıra Avrupa Birliği'nin 2007-2013 dönemi için aday ve potansiyel aday ülkelere sağlanacak mali yardımlarını tek bir program çerçevesinde toplayan Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA)'nın Bölgesel Kalkınma bileşeni altında yer alan Bölgesel Rekabet Edebilirlik alt bileşeni kapsamında sektörel olarak imalat sanayi ve turizm sektöründe faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmelere proje bazlı destek sağlanacaktır. Destekler, coğrafi odaklanma yaklaşımı çerçevesinde, kişi başı GSMH'sı Türkiye ortalamasının %75'inin altında kalan 43 İle yönelik olacaktır.

Bu illerimiz; Bayburt, Erzincan, Erzurum, Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars, Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli, Bitlis, Hakkari, Muş, Van, Adıyaman, Gaziantep, Kilis, Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman, Mardin, Siirt, Şırnak, Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye, Kayseri, Sivas, Yozgat, Çankırı, Kastamonu, Sinop, Amasya, Çorum, Samsun, Tokat, Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon'dur.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından AB mali kaynaklarının hangi alanlarda nasıl kullanılacağını tanımlamak üzere hazırlanan Operasyonel Programda genel hedef, “Rekabet Edebilirliğin Arttırılması”, spesifik hedefler ise “Fiziki ve Finansal Altyapının Geliştirilmesi, İş Hacminin Arttırılması, Üretim Sektörünün İstihdam Oluşturma Kapasitesinin Yükseltilmesi ve Üretimdeki Katma Değerin Arttırılması” olarak belirlenmiştir.

Bu hedefler doğrultusunda proje sunulabilecek öncelikli alanlar ise sanayi alt yapısının geliştirilmesi, finansal araçların geliştirilmesi ve oluşturulması, araştırma geliştirme ve inovasyonun ve teknoloji ve bilişim teknolojilerinin altyapısının iyileştirilmesi, turizm alt yapısının ve pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin geliştirilmesi, KOBİ’lerin girişimcilik, bilişim, inovasyon ve araştırma ve geliştirme kapasitelerinin arttırılması ve sanayi özel sektör işbirliğinin geliştirilmesidir.

Bölgesel Rekabet Edebilirlik alanında Avrupa Birliği kaynaklarından yararlanmak üzere firmalar doğrudan proje sunamamakla birlikte işletmelerin ortak kullanımına yönelik olarak; “Girişimciler, KOBİ’ler, Yerel ve Bölgesel Kurumlar, Sivil Toplum Kuruluşları, İşletmeleri Temsil Eden Organizasyonlar, Üniversiteler, Kamu Kurumları ve Kar Amacı Gütmeyen Kurumlar, Networkler ve Küme Oluşumları” proje sunabilmektedirler.